

ZARZĄDZENIE NR 37
DYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH

z dnia 24 marca 2023 r.

**w sprawie ograniczania zagrożeń ze strony szkodliwych owadów,
grzybów patogenicznych i innych zjawisk szkodliwych w lasach w 2023 r.**

ZO.7100.2.2023

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹ w związku z § 6 i § 10 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² – w wykonaniu zadania Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego m.in. w art. 33 ust. 3 pkt 3³ ustawy o lasach, zarządzam, co następuje:

§ 1

Zobowiązuję kierowników jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych do zapoznania się i wykorzystywania w bieżącej działalności „Krótkoterminowej prognozy występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w 2023 roku”, opracowanej przez Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL). Wyżej wymieniona prognoza znajduje się na stronie portalu pracowniczego LP.

§ 2

1. Powołuję Zespoły Zadaniowe, zwane dalej Terenowymi Stacjami Ochrony Lasu (TSOL).
2. Skład osobowy i lokalizację TSOL oraz Punktów Obserwacyjnych, zwanych dalej PO zawiera załącznik nr 1 do zarządzenia.
3. Termin rozpoczęcia i zakończenia pracy TSOL uzależniony jest od biologii monitorowanych szkodników owadzych.
4. Do obowiązków kierowników TSOL należy:
 - zorganizowanie i koordynowanie pracy TSOL;
 - opracowywanie ocen występowania, zagrożenia i przebiegu rozwoju populacji szkodliwych owadów i innych czynników szkodliwych, z uwzględnieniem zapisów „Instrukcji Ochrony Lasu” i „Instrukcji działania Zespołów Ochrony Lasu” oraz przekazywanie tych ocen właściwemu nadleśniczemu, który podejmuje decyzje o zabiegach ochronnych;
 - sporządzenie sprawozdania końcowego z działalności TSOL w terminie jednego miesiąca od zakończenia pracy.
5. Zalecenia w zakresie postępowania ze szkodliwymi owadami liściożernymi w 2023 roku określa załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 3

Zobowiązuję:

1. Dyrektorów Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) do bieżącego monitorowania zagrożeń ze strony czynników biotycznych, ustalania ich sprawców i podejmowania skutecznych działań profilaktycznych oraz ochronnych w celu niedopuszczenia do istotnych gospodarczo szkód w lasach.
2. Kierowników Zespołów Ochrony Lasu (ZOL) do świadczenia stałej pomocy dyrektorom RDLP i nadleśniczemu w rozpoznawaniu i ograniczaniu zagrożeń oraz do bieżącego informowania Wydziału Ochrony Lasu w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (DGLP) o sytuacji.

3. Nadleśniczych do zorganizowania niezbędnej służby ochrony lasu zwalczającej zagrożenia, którą należy wspierać w miarę potrzeby odpowiednią pomocą ze strony RDLP i ZOL, a w szczególnych przypadkach także DGLP i IBL.

§ 4

1. Zobowiązuję Wydział Ochrony Lasu w DGLP i Zakład Produkcyjno Usługowo Handlowy Lasów Państwowych w Olsztynie do realizacji zadań, w przedmiocie centralnych zakupów i dystrybucji środków ochrony roślin – Foray 76 B, Mospilan 20 SP na potrzeby poszczególnych RDLP.
2. Przy zakupach pozostałych środków ochrony roślin niezbędnych do prowadzenia gospodarki leśnej należy kierować się listą pestycydów dopuszczonych do stosowania w 2023 roku, opracowaną przez IBL w broszurze pt. „Środki ochrony roślin oraz środki biobójcze zalecane do stosowania w leśnictwie w roku 2023”, zamieszczoną na stronie portalu pracowniczego LP.
3. Usługodawców lotniczych i warunki korzystania z usług lotniczych w 2023 roku określają odpowiednie umowy zawarte przez DGLP i RDLP.
4. Rozwiązania techniczne, jakie powinny być zastosowane podczas wykonywania zabiegów przy użyciu sprzętu agrolotniczego, określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 roku (Dz. U. 2013, poz. 504).
5. W roku 2023 obowiązuje zasada dofinansowania kosztów akcji ograniczania populacji szkodników liściożernych techniką lotniczą oraz naziemną z wykorzystaniem środków związanych z funduszem leśnym w następującym zakresie:
 - użycia sprzętu lotniczego;
 - użycia sprzętu naziemnego, w tym zabiegów doświadczalnych związanych z oceną skuteczności działania nowych środków i preparatów (wyłącznie w przypadku chrabąszczowatych – imago i pędraki);
 - zbioru ręcznego (wyłącznie w przypadku chrabąszczowatych – imago);
 - zakupu środków ochrony roślin i ich nośników (adiuwantów);
 - magazynowania i transportu środków ochrony roślin i ich nośników (adiuwantów);w ramach kwot określonych w planie finansowo-gospodarczym PGL Lasy Państwowe.
6. Rozliczenie finansowe, którego integralną częścią jest zestawienie rzeczowo-finansowe zadań z zakresu ograniczania populacji szkodliwych owadów techniką lotniczą i naziemną dofinansowanych ze środków funduszu leśnego (załącznik nr 3), przekazuje się do DGLP niezwłocznie po całkowitym zakończeniu ww. akcji, jednak nie później niż do 31.12.2023 r.

¹ Art. 33. 1. ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672 ze zm.) stanowi, że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

² Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe został nadany zarządzeniem nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r. W § 6 Statut Lasów Państwowych stanowi, że w wykonaniu zadań określonych przez ustawę (o lasach) oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także innych przepisów prawnych Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych. § 10 Statut Lasów Państwowych stanowi, że Dyrektor Generalny może powoływać inne stałe lub doraźne zespoły doradcze dla określonych spraw i problemów z zakresu działalności Lasów Państwowych oraz określać zasady i tryb działania takich zespołów.

³ Przepis art. 33 ust. 3 pkt 3 ustawy o lasach stanowi, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych inicjuje, organizuje oraz koordynuje przedsięwzięcia na rzecz ochrony lasów, racjonalnej gospodarki leśnej i rozwoju leśnictwa.

§ 5

1. Wszelkie działania związane z ograniczaniem liczebności szkodliwych owadów i skutków aktywności grzybów patogenicznych powodujących szkody w lasach powinny być prowadzone w sposób niezakłócający funkcjonowania ekosystemów na obszarach objętych zabiegami i muszą być zgodne z etykietą stosowanego środka ochrony roślin.
2. Zaleca się upowszechnianie biologicznych, mechanicznych i agrotechnicznych metod ograniczania liczebności szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych, przedstawionych w wykonanych przez IBL opracowaniach „Metodyka integrowanej ochrony drzewostanów iglastych” oraz „Metodyka integrowanej ochrony drzewostanów liściastych”. W przypadkach największego zagrożenia lasu dopuszczalne jest łączenie powyższych metod z metodą chemiczną, polegającą na wykorzystaniu środków ochrony roślin zarejestrowanych dla leśnictwa.
3. Wyznaczając drzewostany do zabiegów ograniczania szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych na obszarach Natura 2000, należy zwracać szczególną uwagę na przedmiot ochrony na tych obszarach.
4. Wszystkie czynności związane z ochroną lasu w 2023 roku powinny być wykonane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

§ 6

Nadleśniczowie nadleśnictw, na terenie których prowadzone będą zabiegi ochronne odpowiadają za techniczne i organizacyjne warunki prawidłowego przeprowadzenia zabiegów ograniczających zagrożenia lasów ze strony czynników szkodliwych. Działania te powinny uwzględniać w szczególności:

1. Wyegzekwowanie od wykonawców usług lotniczych spełnienia warunków technicznych zawartych w umowach, w szczególności przeprowadzenia testów prawidłowego działania aparatury agrolotniczej oraz zapewnienie realizacji obowiązków wynikających z tych umów dla jednostek Lasów Państwowych.

2. Przekazanie do DGLP (za pośrednictwem RDLP) danych dotyczących obszarów leśnych przewidywanych do zabiegów agrolotniczych w 2023 roku – współrzędnych geograficznych lotnisk, lądowisk, innych terenów startów i lądowań oraz pól zabiegowych – w celu uzyskania od Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej priorytetu na wykorzystanie przestrzeni powietrznej podczas ww. zabiegów.
3. Przeszkolenie pracowników jednostek LP kierowanych do udziału w zabiegach ochronnych w zakresie stosowanych metod i środków ochrony roślin oraz wymogów wynikających z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.
4. Zabezpieczenie odbioru ilościowego i jakościowego środków ochrony roślin, dostarczanych na potrzeby ograniczania liczebności szkodliwych owadów oraz dopilnowanie prawidłowej ich dystrybucji.
5. Zapewnienie nieodpłatnie odpowiednich warunków lokalowych, niezbędnego wyposażenia i udzielanie wszechstronnej pomocy w organizacji i funkcjonowaniu TSOL.
6. Nadzór nad przebiegiem przygotowań do zabiegów ochronnych oraz bieżącą kontrolę realizacji zadań ochronnych.
7. Składanie drogą elektroniczną, za pośrednictwem RDLP, do DGLP cotygodniowych meldunków (w czwartki) o zaawansowaniu realizacji zabiegów ochronnych w lasach, według wzoru stanowiącego załącznik nr 4 do zarządzenia.
8. Opracowanie sprawozdania końcowego z przebiegu zabiegów ochronnych w 2023 roku. RDLP przekazują zbiorcze sprawozdanie do DGLP po całkowitym zakończeniu akcji zwalczania.

§ 7

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

**DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH**
Józef Kubica

Skład osobowy i lokalizacja Terenowych Stacji Ochrony Lasu (TSOL)
oraz Punktów Obserwacyjnych (PO) w 2023 r.

ZOL	RDLP	Siedziba TSOL	Skład osobowy TSOL	Gatunek szkodnika owadziego/ inny czynnik	PO w Nadleśnictwie
Gdańsk	Gdańsk	biuro ZOL w Gdańsku	Piotr Gawęda – kierownik TSOL; Izabela Waszak; Anna Srokosz	Brudnica mniszka	Kaliska; Lubichowo
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów świerkowych	Choczewo; Lubichowo; Wejherowo
				Boreczniki sosnowe	Lubichowo
Gdańsk	Toruń	biuro ZOL w Gdańsku;	Piotr Fleischer – kierownik TSOL; Izabela Waszak; Anna Srokosz; Piotr Gawęda	Barczatka sosnowka	Bydgoszcz; Przymuszewo; Solec Kujawski
				Brudnica mniszka	Gniewkowo; Różanna; Rytel; Tuchola
				Boreczniki sosnowe	Czersk; Trzebciny; Woziwoda
Szczecinek	Piła	biuro ZOL w Szczecinku	Paulina Kutczyńska – kierownik TSOL; Daniel Grabowski; Rafał Perz;	Barczatka sosnowka	Krucz; Płytnica
				Brudnica mniszka	Sarbia; Płytnica
				Chrabąszcze	Wronki
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych	Trzcianka
Szczecinek	Szczecin	biuro Nadleśnictwa Międzychód	Sławomir Woźniak – kierownik TSOL; Daniel Grabowski; Rafał Perz;	Brudnica mniszka	Międzychód
				Chrabąszcze	Bolewice; Rzepin
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych	Dębno; Resko
				Barczatka sosnowka	Międzychód
Szczecinek	Szczecinek	biuro ZOL w Szczecinku	Beata Dudzic – kierownik TSOL; Mateusz Modrzejewski; Daniel Grabowski; Rafał Perz	Barczatka sosnowka	Trzebielino
				Brudnica mniszka	Borne Sulinowo; Osusznica
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych	Świdwin; Miastko; Leśny Dwór
Łopuchówko	Poznań	biuro Nadleśnictwa Grodziec	Robert Zander – kierownik TSOL; Ewa Kujawa; Hubert Jakoniuk	Barczatka sosnowka	Grodziec; Kalisz
				Brudnica mniszka	Kalisz
				Chrabąszcze	Koło; Konstantynowo
				Foliofagi dębu	Krotoszyn; Piaski
				Kuprówka rudnica	Piaski
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów sosnowych	Syców
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów dębowych	Piaski; Taczanów

Łopuchówko	Zielona Góra	biuro Nadleśnictwa Krzystkowice	Radosław Cieślak – kierownik TSOL; Ewa Kujawa; Hubert Jakoniuk	Barczatka sosnowka	Żagań; Krosno; Torzym; Świebodzin; Sława Śląska; Gubin; Cybinka
				Brudnica mniszka	Bytnica
				Boreczniki sosnowe	Babimost
Kraków	Krosno	biuro ZOL w Krakowie	Jarosław Plata – kierownik TSOL; Agnieszka Bielawska; Zbigniew Kołodziej; Szczepan Rusiński; Sebastian Tylkowski	Chrabąszcze	Jarosław; Leżajsk; Lubaczów; Narol; Oleszyce
Łódź	Łódź	biuro ZOL w Łodzi	Grzegorz Karwat – kierownik TSOL; Katarzyna Bryszewska; Michał Onuszko	Chrabąszcze	Smardzewice; Przedbórz
Łódź	Warszawa	biuro Nadleśnictwa Łochów	Cezary Kieszek – kierownik TSOL; Katarzyna Bryszewska; Michał Onuszko; Grzegorz Karwat	Chrabąszcze	Ostrów Mazowiecka; Wyszaków
				Brudnica mniszka	Pułtusk; Ostrów Mazowiecka
				Strzygonia choinówka	Pułtusk; Ostrów Mazowiecka
Opole	Katowice	biuro ZOL w Opolu	Dariusz Hutka – kierownik TSOL; Grzegorz Guzik Katarzyna Hutka; Marcin Hutnik	Osnuja gwiazdzista	Brynek; Lubliniec
				Chrabąszcze	Brzeg; Opole; Rudziniec; Strzelce Opolskie; Kłobuck; Namysłów; Złoty Potok
Olsztyn	Białystok	biuro ZOL w Olsztynie	Wojciech Chmielewski – kierownik TSOL; Rafał Zagroba; Martyna Ruszczyk; Janusz Wojciechowski	Brudnica mniszka	Nowogród
				Boreczniki sosnowe	Nowogród
Olsztyn	Olsztyn	biuro ZOL w Olsztynie	Wojciech Chmielewski – kierownik TSOL; Rafał Zagroba; Martyna Ruszczyk; Janusz Wojciechowski	Brudnica mniszka	Myszyniec; Parciaki
				Boreczniki sosnowe	Myszyniec; Ostrołęka
Radom	Lublin	biuro ZOL w Radomiu	Andrzej Marzęda – kierownik TSOL; Marek Kamola; Wojciech Krawczyk; Sławomir Michalewski	Barczatka sosnowka	Nowa Dęba; Rozwadów; Rudnik
				Brudnica mniszka	Nowa Dęba; Rozwadów; Rudnik; Sobibór
				Chrabąszcze	Biała Podlaska; Radzyń Podlaski; Józefów; Lubartów; Parczew; Sarnaki; Tomaszów; Chotyłów; Puławy; Sobibór; Świdnik
				Osnuja gwiazdzista	Nowa Dęba; Gościeradów; Rozwadów; Janów Lubelski
Radom	Radom	biuro ZOL w Radomiu	Przemysław Jakubiński – kierownik TSOL; Marek Kamola; Piotr Lasota; Przemysław Strzelczyk	Jemioła	Gościeradów; Międzyrzec; Rudnik; Włodawa
				Zamieranie drzewostanów jodłowych	Zagnańsk; Skarżysko
				Chrabąszcze	Dobieszyn; Staszów
Wrocław	Wrocław	biuro ZOL we Wrocławiu	Jarosław Góral – kierownik TSOL; Katarzyna Skątecka; Katarzyna Nowik; Grzegorz Rogowski	Barczatka sosnowka	Bolesławiec; Chocianów; Pieńsk; Przemków; Ruzów; Świętoszów; Węgliniec
				Boreczniki sosnowe	Bolesławiec; Chocianów; Przemków; Ruzów; Świętoszów; Węgliniec
				Chrabąszcze	Milicz; Oborniki Śląskie

Zalecenia w zakresie postępowania ze szkodliwymi owadami liściożernymi w 2023 r.

W pierwszym kwartale każdego roku Instytut Badawczy Leśnictwa przygotowuje prognozę zagrożenia drzewostanów iglastych i liściastych przez różne czynniki szkodotwórcze w skali całego kraju. Szczególną uwagę poświęca się owadom liściożernym, ze względu na ich zdolność do występowania w formie gradacji na znacznych powierzchniach, zagrażających trwałości drzewostanów. Sposób postępowania z foliofagami wymaga corocznej modyfikacji, ponieważ zależy m.in. od gatunku owada, jego biologii, ekologii, zdolności do ekspansji i fazy gradacji.

Według krótkoterminowej prognozy, w 2023 r. spodziewany jest dalszy rozwój gradacji boreczników sosnowych, brudnicy mniszki i barczatki sosnowki, a w konsekwencji – zwiększenie powierzchni zagrożonych drzewostanów na nowych obszarach.

W związku z powyższym, w 2023 r. zaleca się następujące postępowanie ochronne:

1. W odniesieniu do **barczatki sosnowki i brudnicy mniszki**, zabiegi ograniczające liczebność jej populacji należy podejmować przy zagrożeniu w stopniach średnim i silnym, a drzewostany zagrożone w stopniu słabym należy objąć zabiegami w przypadku ich położenia na granicy lub wewnątrz pól zabiegowych. W wielu nadleśnictwach stwierdzono znaczny udział powierzchni zagrożonych w stopniu ostrzegawczym, co wskazuje na potencjał rozwoju gradacji. Oznacza to konieczność zaangażowania pracowników TSOL i poszczególnych nadleśnictw w prace dotyczące wykrywania nowych ognisk gradacyjnych, weryfikacji stopnia zagrożenia oraz jego zasięgu przestrzennego różnymi metodami celem ułatwienia planowania zabiegów ochronnych w następnym roku.
2. W drzewostanach zagrożonych przez **boreczniki sosnowe** postępowanie będzie zależało od stopnia ich zagrożenia, uszkodzenia koron i zdrowotności populacji szkodnika. W drzewostanach, w których doszło do silnej defoliacji lub gołożeń spowodowanych larwami I i II lub II generacji boreczników w ubiegłym roku oraz dodatkowo stwierdzono zagrożenie w stopniu średnim i/lub silnym ze strony jakiegokolwiek foliofaga sosny, wskazane jest zastosowanie insektycydów o działaniu kontaktowym na larwy I generacji w przypadku boreczników i/lub gąsienice innych szkodników. W pozostałych drzewostanach należy wstrzymać się z zabiegami ochronnymi przeciwko I generacji boreczników i zastosować je na II generację. Przed planowaniem zasięgu pól zabiegowych, konieczna jest weryfikacja zagrożenia metodami kontroli nadzwyczajnej, szczególnie w nadleśnictwach o dużej powierzchni drzewostanów zagrożonych w stopniu słabym (+) i ostrzegawczym (0/+).
3. Każda decyzja o wykonaniu zabiegu ochronnego powinna być poprzedzona analizą zdrowotności populacji owadów. Należy uwzględnić również informacje o liczebności bobówek pasożytniczych muchówek w ściółce znajdujących podczas jesiennych poszukiwań oraz o obecności parazytoidów jaj oraz innych wrogów naturalnych o dużym potencjale ograniczającym populacje wskazanych wyżej foliofagów.
4. Przy podobnym poziomie zagrożenia przez foliofagi sosny, w pierwszej kolejności zabiegi ochronne należy stosować w drzewostanach:
 - z defoliacją powyżej 60%, ponieważ tempo obumierania drzew zależy od stopnia uszkodzenia aparatu asymilacyjnego: im bardziej jest uszkodzony, tym tempo obumierania jest szybsze;
 - na żyźniejszych siedliskach, ponieważ po żerach może nastąpić intensywne wydzielanie się posuszu;
 - w wieku od 20 do 50 lat, gdyż przeżywalność młodszych drzewostanów jest mniejsza niż starszych;
 - z dużym udziałem drzew przygluszonych oraz o podwyższonej liczebności populacji szkodników wtórnych.
5. W 2023 r. zagrożenie drzewostanów sosnowych przez **osnuję gwiaździstą** oraz **strzygonię choinówkę** ma charakter lokalny,

zatem decyzje o ograniczaniu liczebności tych gatunków owadów należy podejmować indywidualnie, z uwzględnieniem stanu populacji i drzewostanów. Jednak na terenie RDLP we Wrocławiu oraz RDLP w Poznaniu stwierdzono znaczne powierzchnie drzewostanów zagrożonych przez **strzygonię choinówkę** w stopniu ostrzegawczym. Wskazuje to na konieczność monitoringu stanu populacji różnymi metodami w celu wykrycia powstających ognisk gradacyjnych.

6. Powierzchnia i poziom zagrożenia drzewostanów sosnowych przez **pozostałe gatunki foliofagów sosny** nie wskazują na potrzebę wykonywania zabiegów ochronnych.
7. W związku ze spodziewaną intensywną rójką **chrabąszczy** na powierzchni około 30 tys. ha należy stosować zarówno agrolotnicze zabiegi ochronne, jak i inne metody ograniczania liczebności tych owadów.
8. W drzewostanach sosnowych z dużym udziałem gatunków liściastych w drugim piętrze lub w podszyciu, oprócz zabiegów agrolotniczych ograniczających populację chrabąszczy wskazane jest wykonanie także naziemnych zabiegów ochronnych na obrzeżach drzewostanów.
9. Na obszarach, gdzie metoda chemiczna nie może być zastosowana, zaleca się ręczny zbiór dorosłych postaci chrabąszczy w trakcie rójką, w zakresie ustalonym przez nadleśniczego. Dodatkowo należy rozważyć możliwość zastosowania różnych materiałów, np. agrowłókniny, siatki o drobnych oczkach itp., uniemożliwiających składanie jaj przez samice chrabąszczy do gleby w szkółkach lub świeżo zakładanych uprawach.
10. Decyzję o konieczności ograniczania liczebności populacji innych szkodników liściożernych w drzewostanach liściastych podejmuje nadleśniczy w porozumieniu z rdLP i ZOL. Przed podjęciem decyzji, konieczne jest dokładne rozpoznanie głównych gatunków występujących w koronach drzew i śledzenie ich rozwoju w celu prawidłowego wyznaczenia terminu przeprowadzenia zabiegu ochronnego np. kuprówki rudnicy (na terenie RDLP w Poznaniu). Przy planowaniu zabiegów ochronnych należy zwrócić uwagę również na stan zdrowotny drzewostanów oraz liczebność populacji szkodników wtórnych, szczególnie opiótków, wyrzynika i rozwiertków.
11. W zabiegach ochronnych należy stosować środki ochrony roślin zalecane w leśnictwie (wykaz preparatów jest dostępny na stronie internetowej LP dla profesjonalistów, w zakładce publikacje → gospodarka leśna → ochrona lasu → środki ochrony roślin).
12. Wyższe dawki zalecanych preparatów należy stosować w przypadku zagrożenia silnego (+++) i średniego (++) uwzględniając również fazę gradacji (progradacja lub kulminacja gradacji), zagrożenie przez szkodniki wtórne, a także defoliację drzewostanów w latach ubiegłych.
13. Po wykonaniu zabiegu ochronnego należy ocenić jego skuteczność, a wyniki wpisać do protokołu. Jeżeli liczba żywych larw szkodnika, pozostałych po zabiegu w koronach drzew nie przekracza 20% liczby krytycznej dla danego gatunku owada, zabieg należy uznać za skuteczny.
14. Chociaż niniejsze zalecenia dotyczą postępowania z owadami foliofagicznymi, bardzo ważne jest prowadzenie ciągłych obserwacji stanu drzewostanów i populacji szkodników wtórnych. Należy stosować wszelkie znane sposoby postępowania ochronnego, z uwzględnieniem zapisów Instrukcji Ochrony Lasu oraz zasad integrowanej ochrony lasu, w celu niedopuszczenia do namnożenia się i rozprzestrzenienia szkodników kambiofagicznych.

Przedstawione zalecenia mają charakter ogólny. Szczegółowa strategia postępowania powinna być dostosowana do każdego gatunku owada, z uwzględnieniem aspektów ekologicznych i ekonomicznych oraz zaakceptowana przez rdLP, ZOL i nadleśnictwo.

Zestawienie rzeczowo-finansowe zadań z zakresu ograniczania populacji szkodliwych owadów techniką lotniczą i naziemną
 dofinansowywanych ze środków funduszu leśnego – na potrzeby rozliczenia końcowego akcji w 2023 r.

RDLP	Nadleśnictwo	Nr zbiorczej noty księgowej z RDLP	Data zbiorczej noty księgowej z RDLP	Rodzaj zadania*	Jednostka**	Ilość	Czas lotu*** HH:MM	Jednostka organizacyjna LP zawierająca umowę****	Nr umowy, w ramach której wykonano usługę lotniczą	Data zawarcia umowy, w ramach której wykonano usługę lotniczą	Wykonawca usługi lotniczej	Koszt netto do refundacji z FL (zł)

* np. usługa lotnicza/zabieg naziemny; zakup środka ochrony/adiuwantu (podać nazwę np. Mospilan 20 SP, Ikar 95EC); magazynowanie i transport

** ha; kg; l; brak jednostki dla transportu i magazynowania

*** podać tylko w przypadku usługi lotniczej

**** DGLP, RDLP, Nadleśnictwo

Meldunek nr..... z dnia2023 r.

Ograniczanie populacji szkodliwych owadów w 2023 r. techniką lotniczą i naziemną

RDLP	Nadleśnictwo	Rodzaj sprzętu*	Powierzchnia zabiegu (ha)			Gatunek dominujący	Środek ochrony roślin	Ilość zużytego środka (l lub kg)	Uwagi**
			ogółem	w tym:					
				zabieg powtórny	LN				

*Rodzaj sprzętu – samolot, śmigłowiec, sprzęt naziemny (w przypadku chrabąszczowatych), zbiór ręczny (w przypadku chrabąszczowatych).

**Uwagi – np. jednorazowa zgoda MRiRW, zabieg w ramach doświadczeń IBL.